

L a n d s k a p s n ä m n d e n s framställning

Nr 23/1942. till Ålands landsting med förslag till landskapslag
om läroanstalter för hemslöjd i landskapet Åland.

Uti en till Landstinget ingiven petition av den 18 februari 1942 har representanten Fanny Sundström anhållit, att Landstinget måtte lämna land-
skapsnämnden i uppdrag att, om möjligt till höstsessionen, inkomma med
förslag till landskapslag om slöjdskolor, härmed synbarligen avseende
hemslöjdsskolor. Sedan Landstingets kulturutskott, vars utlåtande inbe-
gärts, uti sitt betänkande Nr 1/1942 av den 24 i nämnda månad på däri fram-
hållna skäl ansett förevarande lagstiftningsinitiativ vara värt beaktande
samt föreslagit, att Landstinget måtte lämna landskapsnämnden i uppdrag
att inkomma med förslag till landskapslag om "slöjdskolor", har Landstin-
get vid plenum den 25 februari givit landskapsnämnden berörda uppdrag,
varom landskapsnämnden erhållit meddelande genom Landstingets skrivelse
Nr 9 för den 14 mars innevarande år.

I avseende å ärendets beredning har landskapsnämnden i skrivelser av
den 1 sistlidne juni uppmanat styrelsen för Ålands hemslöjdsförening r.
f. samt Ålands Marthadistriktförbunds hemslöjdssektion att till land-
skapsnämnden inkomma med framställning och förslag till landskapslag om
hemslöjdsskolor, samt härvid tillika uttalat önskningsmålet, att nämnda
styrelse och sektion måtte i saken sig emellan överlägga, på det att ett
eventuellt gemensamt förslag för såväl manliga som kvinnliga hemslöjds-
skolor kunde åstadkommas. Härjämte har landskapsnämnden i ärendet inbe-

gärt yttrande av landskapskamreraren Erik Werner Leonard Eker, vilken be-
sitter en betydande sakkunskap på hemslöjdens område.

Nämnda styrelse och sektion hava emellertid icke gjort något gemensamt
förslag, utan hava utlåtanden inkommit från desamma och landskapskamrerare-
ren Eker. Enär dessa utlåtanden äro av betydelse för lagförslagens hand-
läggning, skola de här refereras.

Styrelsen för Ålands Hemslöjdsförening r.f. har framhållit, hurusom
föreningens erfarenhet på ifrågavarande område inskränker sig enbart till
den ambulatoriska skolformen. Detta sakförhållande, ärendets omfattning
och andra särskilda svårigheter har gjort, att föreningen måste inskränka
sig till att påpeka några för landskapet olämpliga och oändamålsenliga be-
stämmelser i rikets på området gällande lag och förordningar, vilka enligt
föreningens uppfattning borde kunna läggas till grund för landskapets lag-
stiftning på ifrågavarande område.

I 5 § 2 mom. i rikets lag om läroanstalter för hemslöjd stipuleras, att
statligt underhållsbidrag gives till fasta hemslöjdsskolor för män, om
levantalet är 20, och till dylika för kvinnor med 30 elever. Den, som
helst något känner till förhållandena på Åland, förstår, att dessa tal
ro mycket för höga och att, därest de ej kunna nedbringas, detta betyder
att fasta hemslöjdsskolor icke alls kunna upprätthållas i landskapet, vil-
ket dock med hänsyn till landskapets isolerade läge är absolut nödvändigt.
Enligt föreningens uppfattning borde därför nämnda elevantal fastställas
till resp. 10 och 12. Av samma orsak föreslår föreningen, att de i sagda

paragrafs fjärde moment angivna elevantalet i ambulatoriska skolor nedbringas till 5.

Beträffande de i 9 § av förordningen angående fasta hemslöjdsskolor fastställda kompetensvillkoren för lärarbefattningar erinrar styrelsen om, att något hemslöjdsinstitut med svenskt undervisningsspråk icke förekommer i Finland och knappast torde komma att här upprättas, varför föreningen till denna paragraf föreslår ett tillägg: "eller äger motsvarande kompetens". Och med hänvisning till sistnämnda motivering föreslås sagda tillägg även till 7 § i förordningen om ambulatoriska hemslöjdsskolor.

Vidare anser styrelsen, i överensstämmelse med här ovan föreslagna ändringar av elevantalet, att det i 15 § av förordningen angående fasta hemslöjdsskolor angivna medelelevantalet borde fastställas till resp. 6, 4 och 8.

Den i 3 § av förordningen angående ambulatoriska hemslöjdsskolor fastställda verksamhetsperioden, 7 månader, har icke kunnat tillämpas vid Ålands ambulatoriska trä- och metallslöjdsskolor, närmast beroende på de i landskapet rådande levnadsförhållandena. På grund härav anser styrelsen, att ett stadgande borde införas, som möjliggör upprätthållande av ambulatoriska skolors verksamhet, även om verksamhetsperioden på en ort varar kortare tid än 7 månader, t.ex. av följande innehåll: "Beroende på de lokala förhållandena må skolåret kunna uppdelas i verksamhetsperioder av olika längd, dock sammanlagt minst 7 månader".

I fråga om elevantalet vid föreningens ambulatoriska hemslöjdsskolor

har det visserligen hittills gått att uppbringa det i rikets lag föreskrifna, men det gives inom landskapet otvivelaktigt flera mindre, isolerade samhällen, i vilka det elevental, som omnämnes i 13 § angående ambulatoriska hemslöjdsskolor, icke kan uppbringas, varför det i sistsagda paragraf nämnda minimiantalet elever i de skilda skolorna borde nedbringas till i träarbetsskola 5, i metallarbetsskola 4, men kunde i vävnads- eller sömnadsskola antalet elever bibehållas vid 8.

Slutligen erinrar Hemslöjdsföreningens styrelse om, att beträffande privata läroanstalter för hemslöjd tillkommande landskapsbidrag torde knappast något kunna ändras i de för riket gällande bestämmelserna. Men landskapslagen borde dock få sådan form, att den smidigt ansluter sig till de förändringar i rikets lagstiftning på området, som kan tänkas bli en följd av ändringar i penningevärdet.

Vid Ålands Marthadistriktsförbunds sommarmartadag i Vargskär den 26 juni 1942 godkände de närvarande representanterna, på förslag av förbundets ordförande, en sådan omorganisation av Ålands kvinnliga hemslöjdsskola, att densamma skulle bli en fast dylik med två ordinarie lärarinnor, men betonades härvid tillika, att skolans ambulerande verksamhet under alla omständigheter måste upprätthållas även i framtiden.

Sedermere inlämnade ordföranden för Ålands kvinnliga slöjdskolor den 18 sistlidne augusti det utlåtande, som landskapsnämnden inbegärt av Ålands Marthadistriktsförbunds hemslöjdssektion i ovannämnda skrivelse av den 1 juni detta år. Uti detta utlåtande återopas nästnämnda Vargskärsmö-

tes beslut, att endast en fast kvinnlig slöjdskola skulle bibehållas och att den ambulerande måtte indragas. På grund härav har styrelsen vid behandling av frågan om landskapslag angående slöjdskolor stannat för lag rörande fast kvinnlig skola och till grund härför lagt lagen om läroanstalter för hemslöjd av den 23 maj 1929, samt har icke funnit anledning föreslå annan ändring än sådan, som föranledes av att landskapet övertager förvaltningen av dylik skola. Dessutom har förordningen angående fasta hemslöjdsskolor av den 14 februari 1930 varit föremål för omprövning, var vid styrelsen velat föreslå ändring i 4 § 1 mom. så till vida att läroårets längd borde fastslås till 7 månader, enär den fasta slöjdskolan berör en så liten befolkning och de elever, som önska längre utbildning, äro så fåtaliga, att de lämpligen vinna sådan utbildning i högre skolor inom riket. I sagda paragrafs andra moment behöves enligt styrelsens förmenande ett förtydligande därhän, att kurser även kunna anordnas utom skolan ute i bygden i hänseende till våra skärgårdsbor.

Emedan den fasta skolan på Åland kommer att anordna kurser ute i bygden och vid sådant förhållande är i behov av en lokalstyrelse såsom stöd för verksamheten, samt i hela svenska Finland marthaföreningarna handha- va och övervaka hemslöjdsverksamheten, anser styrelsen för Ålands kvinnliga slöjdskolor det vara det enda lämpliga, att Ålands Marthadistriktets förbund såsom hittills väljer skolans hela styrelse, så länge förbundet äger skolan. På grund härav föreslår styrelsen, att i stället för 6 § i förordningen om fasta hemslöjdsskolor i den blivande landskapslagen infö-

res bestämmelsen från 5 § i rikets förordning om ambulatoriska hemslöjdsskolor, enligt vilken sådan skolas verksamhet övervakas av direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör och det lokala övervakningsorganet utgöres av bestyrelse, till vilken skolans ägare utser pluraliteten av medlemmarna. Men om ifrågavarande skola övergår till landskapet anser styrelsen det själfvallet, att landskapsstyrelsen väljer en ordinarie medlem och en suppleant i styrelsen och Ålands Marthadistriktetsförbund likaså en ordinarie medlem och en suppleant. Beträffande skolans elevantal håller styrelsen före, att detta borde fastställas till 12 per år eller kurs.

Landskapskamreraren Eker framhåller i sitt utlåtande angående Ålands Marthadistriktetsförbunds förslag till landskapslag om hemslöjdsskolor, att enligt förslaget skulle endast i riket gällande förordning om fasta hemslöjdsskolor med vissa smärre ändringar antagas till landskapslag. Detta innebär, att förbundet icke alls tagit hänsyn till andra skolor än sina egna. Även om förbundet för närvarande icke har ambulerande skolor, får denna skolform icke förbises i lagen, i synnerhet som Ålands Hemslöjdsförening har två ambulerande hemslöjdsskolor i verksamhet uti landskapet. Under förutsättning att förbundets förslag icke berör de ambulerande skolorna, har landskapskamreraren Eker kunnat förena sig om de ändringsförslag, som det framställt beträffande förordningen om fasta hemslöjdsskolor, men dock icke beträffande utbytet av 6 § mot 5 § i förordningen om ambulerande skolor, detta bland annat emedan förbundet därigenom bleve ut

teslutet från allt inflytande över den kvinnliga hemslöjdsskolan, om denna övertages av landskapet. En fråga av ekonomisk art torde enligt landskapskamreraren Ekers uppfattning och böra behandlas i samband med förbundets förslag om ändring av kurstiden från 9 till 7 månader. Han uppställer frågan, huruvida anslaget för en fast skola med 7 månaders kurs skall utgå, såsom hittills varit fallet med den fasta kvinnliga hemslöjdsskolan, efter bestämmelserna för de ambulerande skolorna i riket, vilka hava 7 månaders kurser, eller skola anslagen utgå enligt stadgandena för de fasta hemslöjdsskolorna? Emedan såväl löne- som underhållsbidraget är större för fast än för ambulerande skola, har denna fråga icke blott teoretisk utan även praktisk betydelse.

Hemflitens befrämjande i riket hade staten tidigare understött genom att årligen åt hemflit- och lantbruksorganisationer utgiva bidrag till upprätthållande av läroanstalter för hemflit samt till instruktionsverksamhet, m.m. Men någon lag eller några författningar, genom vilka utgifvan det av dessa bidrag eller arbetet för hemflitens befrämjande överhuvud skulle varit ordnat, hade icke utfärdats, varför statsrådet den 9 april 1926 tillsatte en kommitté, med uppdrag att föreslå åtgärder till höjande av hemslöjden, väckande och upplivande av intresset för samt ekonomisk utveckling av hemfliten. Och på basen av denna kommittés förslag uppgjorde regeringen sin proposition av den 30 augusti 1928, vilken resulterade i lagen om läroanstalter för hemslöjd, given den 23 maj 1929.

Landskapsnämndens förevarande förslag till landskapslag är uppgjort på

grundvalen av rikets lag om läroanstalter för hemslöjd, given den 23 maj 1929, samt förordningarna angående fasta hemslöjdsskolor, angående ambulatoriska hemslöjdsskolor och angående privata läroanstalter för hemslöjd tillkommande statsunderstöd, alla givna den 14 februari 1930. Uti rikets nämnda lag hava intagits endast sådana bestämmelser av allmän natur, vilka äro gemensamma för alla läroanstalter för hemslöjd i allmänhet. Mera detaljerade bestämmelser för de olika läroanstalterna hava införts i nämnda förordningar. I landskapsnämndens framställning hava däremot alla ifrågavarande läroanstalter berörande stadganden sammanförts till ett enda lagförslag, vari även ett visst system blivit genomfört. Men i förslaget har även, med hänsikt såväl till befolknings- som geografiska förhållanden i landskapet, i avsevärd mån beaktats de förslag, vilka framställts i ovan relaterade utlåtanden.

Emedan i 5 § av nämnda rikslag intagna bestämmelser om elevantalet för bestridande av de årliga underhållskostnaderna för de privata hemslöjdsanstalterna för landskapets vidkommande måste anses alltför högt, har landskapsnämnden ansett Ålands Hemslöjdsförenings och styrelsens för Ålands kvinnliga slöjdskolor förslag om nedbringande av detta antal för landskapets vidkommande motiverat, varför landskapsnämnden i sitt förslag beaktat sagda förslag. Men beträffande elevantalet i medeltal (44 och 45 §§ i landskapsnämndens förslag) har landskapsnämnden icke ansett välgående skäl föreligga att frångå bestämmelserna i riket. Vid behandlingen av regeringens proposition angående läroanstalter för hemslöjd uttalades i ag-

rarutskottets betänkande till 1929 års riksdag, att grundandet av ett särskilt svenskspråkigt hemslöjdsinstitut, med beaktande av det ringa antalet svenskspråkiga läroanstalter för hemslöjd, icke vore av behovet påkallat. På grund härav och då ett hemslöjdsinstitut med svenskt undervisningsspråk icke finnes i riket och knappast torde komma att inrättas, synes Ålands Hemslöjdsförenings förslag om ändring av kompetensvillkoren för ordinarie lärartjänster vid landskapets hemslöjdsskolor fullt berättigat, och har landskapsnämnden förty i sitt förslag observerat härav betingade ändringar från rikets motsvarande bestämmelser. De motiv, som i nämnda utlåtanden framförts beträffande förkortande av läroårets och verksamhetsperiodens längd vid de åländska hemslöjdsskolorna, äro jämväl av den art, att desamma enligt landskapsnämndens uppfattning såvitt möjligt böra tillgodoses, men härvid har landskapsnämnden likväl vidkommande läroåret för fast hemslöjdsskola velat alternativt föreslå 9 månaders läroår, beroende på landskapsnämndens prövning. Ty om läroåret förkortas till avsedda 7 månader uppkommer en fråga av ekonomisk art, såsom landskapskammerraren Eker riktigt anmärker. Och ^{enligt}änkönt (den 19 § 2 mom. 6 p. självstyrelselagen fastställda kompetensfördelningen på yrkesundervisningens om-
lagstiftningen om yrkesskolor
råde) måste anses såsom en landskapets angelägenhet, utom för såvitt angår grunderna för yrkesundervisningen, måste landskapet likväl i förvaltningshänseende och främst ur kompenationssynpunkt noggrant taga i betraktande alla de utgifter, som i riket erläggas för dylika skolor, i detta fall för såväl fasta som ambulatoriska hemslöjdsskolor. På grund härav

och då löne- och underhållsbidraget i riket är större för de fasta än de ambulatoriska hemslöjdsskolorna, torde även framdeles, liksom härintill varit fallet, nämnda bidrag böra vid förkortat läroår utgå enligt bestämmelserna om de ambulatoriska hemslöjdsskolorna i riket. Med beaktande härav och då landskapets utgifter för hemslöjdsskolorna även i allt övrigt synas böra anpassa sig efter rikets motsvarande utgifter, har landskapsnämnden i sitt förslag infört bestämmelser (i 11 §), vilka möjliggöra denna anpassning.

Med hänsikt till de sakliga omständigheter, som i denna framställning kommit till uttryck, får landskapsnämnden förelägga Landstinget till antagande följande förslag till landskapslag:

" F ö r s l a g

till

landskapslag om läroanstalter för hemslöjd i landskapet Åland.

I Kap.

Ändamål och organisation.

1 §.

Med läroanstalter för hemslöjd avses i denna landskapslag fasta och ambulatoriska hemslöjdsskolor i landskapet Åland.

2 §.

Läroanstalter för hemslöjd kunna ägas antingen av landskapet eller ock av enskilda eller sammanslutningar.

Privata läroanstalter för hemslöjd, för vilkas inrättande landskapsun-

derstöd beviljats eller vilka erhålla understöd ur landskapsmedel, stå under inseeende av landskapsnämnden.

3 §.

Läroanstalter för hemslöjd kunna inrättas av landskapet och anstalter av privat natur övertagas av landskapet. Åt enskilda och sammanslutningar kan beviljas landskapsunderstöd för inrättande av nya anstalter i den mån detta av behovet påkallas och medel härtill i landskapets utgiftsstat anvisats.

4 §.

Fast hemslöjdsskola har till ändamål att utbilda arbetare på erforderliga arbetsområden inom hemslöjden, så ock att befrämja skickligheten i manlig och kvinnlig slöjd i allmänhet samt uppliva hemslöjdsverksamheten och intresset för slöjd.

5 §.

Vid fast hemslöjdsskola för manliga elever skall finnas en avdelning för trä- och en för metallarbetare eller endera av dem.

Vid fast hemslöjdsskola för kvinnliga elever skall finnas en vävnads- och en sömnadsavdelning eller endera av dem.

Efter behov må med landskapsnämndens begivande och inom gränserna för landskapets utgiftsstat vid fast hemslöjdsskola inrättas, förutom eller i stället för nämnda avdelningar, jämväl avdelningar, berörande andra särskilda områden av hemslöjd.

6 §.

Fast hemslöjdsskola kan ägas av landskapet, kommun, hemslöjdsförening eller annan därmed jämförlig sammanslutning eller av enskild person.

✓ Landskapsnämnden ägar att, med beaktande av undervisningsbehovet, inom gränserna för utgiftsstaten besluta om inrättande av nya skolor.

7 §.

Fast hemslöjdsskolas lärokurs kan vara ettårig eller tvåårig på vardera avdelningen; och varar läroåret å varje avdelning, efter därom av landskapsnämnden fattat särskilt beslut, nio eller sju månader. Å landskapsnämnden ankommer att på förslag av skolans direktion bestämma tiden för läroårets vid skolan vidtagande och avslutning samt i vissa fall medgiva avvikelse med avseende å läroårets längd.

I skolan kunna dessutom i mån av behov och möjlighet anordnas kortvariga hemslöjdskurser och praktiskt arbete samt jämväl utom skolan på den åländska landsbygden enligt program, som på skoldirektionens förslag fastställas av landskapsnämnden.

8 §.

Ambulatorisk hemslöjdsskola har till ändamål att befrämja slöjdskickligheten och hemslöjdsverksamheten i allmänhet samt att väcka intresse för slöjd.

De ambulatoriska hemslöjdsskolorna hava en eller två avdelningar, för manliga eller kvinnliga elever.

Å landskapsnämnden ankommer att i mån av behov närmare bestämma, i vil-

ka slag av arbete och på vilka avdelningar undervisning i skolan skall meddelas.

9 §.

Ambulatorisk hemslöjdsskola kan ägas av kommun, hemslöjdsförening eller annan därmed jämförlig sammanslutning.

10 §.

Verksamhetsperioden vid ambulatorisk hemslöjdsskola varar sju månader om året på varje skolort. Beroende på de lokala förhållandena och med landskapsnämndens begivande må skolåret dock kunna uppdelas i verksamhetsperioder av olika längd, likväl sammanlagt minst sju månader. Å landskapsnämnden ankommer att på förslag av skolans direktion bestämma tiden för varje verksamhetsperiods vid skolan vidtagande och avslutning.

I skolan må därutöver i mån av behov och tillfälle hållas kortvariga kurser i hemslöjd samt anordnas praktiska arbeten enligt program, som fastställles av landskapsnämnden på förslag av skolans direktion.

II Kap.

Understöd.

11 §.

De i landskapet verkande privata fasta och ambulatoriska hemslöjdsskolorna samt nyinrättade sådana tilldelas, för såvitt de uppfylla för dem fastställda villkor, årligt landskapsunderstöd till lärares samt andra lärares och befattningshavares avlöande, ålders- och familjetillägg, årligt bidrag till försäkringsavgifter för lärare i privat pensions- eller

ler försäkringsanstalt samt för de årliga underhållskostnader, som icke hänföra sig till avlöningar, enligt de grunder, som i sådant avseende nu äro eller framdeles varda fastställda för motsvarande läroanstalter i riket.

12 §.

Ur anslag, som i landskapets utgiftsstat reserverats för bestridande av de årliga underhållskostnader, som icke hänföra sig till avlöningen, äger landskapsnämnden att enligt de i 11 § omförmälda grunder bevilja landskapsbidrag till lokalhyra, kostnader för värme, lyse och städning, anskaffning och underhåll av undervisningsmateriel, arbetsredskap, maskiner och inventarier, annons-, post- och telefonavgifter, kanslitillbehör, tryckningskostnader och olycksfallsförsäkring.

13 §.

Privat läroanstalt för hemslöjd erhåller landskapsunderstöd på följande villkor:

- 1) att läroanstalten befunnits vara av det allmänna behovet inom landskapet påkallad;
- 2) att läroanstalten har tillfredsställande lokaler ävensom nödig undervisnings- och arbetsmateriel;
- 3) att vid läroanstalten följes godkänd undervisnings- och arbetsplan och att densamma har av landskapsnämnden fastställd arbetstid samt minst så många elever, som i 44 och 45 §§ stadgas;
- 4) att läroanstaltens lärare äga sådan kompetens, som är föreskriven i

5) att läroanstaltens ordinarie lärare äro skyldiga att tjänstgöra vid läroanstalten året om, med undantag av den för dem i de olika läroanstalterna stadgade semesterledigheten;

6) att läroanstaltens egendom förvaltas på ett sakenligt och sorgfälligt sätt;

7) att över undervisningsmateriel, som med landskapsunderstöd anskaffats, ävensom över annan lösegendom föres noggrann förteckning och att sagda egendom, då läroanstalten upphör, tillfaller landskapet; samt

8) att i understöd erhållna medel användas för de ändamål, till vilka de blivit beviljade, och att tilläventyrs odisponerade understödsbelopp återbäras till landskapet.

14 §.

Elevunderstöd beviljas av landskapsnämnden ur det i landskapets inkomst- och utgiftsstat för ändamålet upptagna anslaget efter prövning.

III Kap.

Undervisning.

15 §.

I fast hemslöjdsskola meddelas på varje avdelning skilt undervisning i fackarbeten, fackkunskaper och yrkesteckning samt gemensamt i yrkesräkning, bokföring och hemslöjdsaffärlära.

Detaljerat undervisningsprogram fastställs av landskapsnämnden på förslag av skolans direktion.

16 §.

I ambulatorisk hemslöjdsskola meddelas undervisning i fackarbeten, fackkunskaper och yrkesteckning samt i mån av behov i aritmetik och skrivning.

Detaljerad undervisningsplan fastställas av landskapsnämnden på förslag av direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör.

IV Kap.

Föreståndare och lärare.

17 §.

Vid fast hemslöjdsskola anställas på grund av antalet avdelningar vid skolan och inom utgiftsstatens gränser enligt landskapsnämndens prövning en eller flera ordinarie facklärare ävensom extra lärare med landskapsnämndens begivande i mån av behov.

✓ Landskapsnämnden ägar att efter direktionens hörande förordna någon bland de ordinarie lärarna till föreståndare. Finnes vid skolan endast en ordinarie lärare, skall han tillika vara skolans föreståndare.

18 §.

Vid ambulatorisk hemslöjdsskola med en avdelning anställs en ordinarie facklärare, som tillika är föreståndare. Vid ambulatorisk hemslöjdsskola med två avdelningar anställs två ordinarie facklärare, av vilka den ene av landskapsnämnden förordnas till föreståndare.

19 §.

Såsom kompetensvillkor för ordinarie facklärarbefattning vid fast hem-

00987

slöjdskola fordras, att sökanden avslutat lärokurs vid hemslöjdsinstitut, eller äger motsvarande kompetens, samt därefter under minst ett läroår bestritt hemslöjdläraryrke.

I avseende å kompetensvillkor för läraryrke vid ambulatorisk hemslöjdsskola fordras, att sökanden avslutat lärokurs vid hemslöjdsinstitut, eller äger motsvarande kompetens.

20 §.

Såsom kompetenta för sina yrken och på grund därav berättigade att erhålla stadgad avlöning oavkortad skola anses de tidigare förordnade facklärare, vilka vid denna landskapslags ikraftträdande med framgång verkat på hemslöjdsundervisningens område under minst två år och för erhållande av sina yrken genomgått fullständig lärokurs vid läroanstalt för slöjdlärare i hem- eller utlandet eller ock i praktiken ådagalagt, att de annorledes på grund av erfarenhet förvärvat stadgad kompetens. För lärare, som icke uppfylla dessa kompetensvillkor, minskas avlöningen med tio procent.

21 §.

Ordinarie läraryrke vid fast och ambulatorisk hemslöjdsskola anslås av skolans direktion ledig att ansökas inom trettio dagar, och böra ansökningshandlingarna jämte tjänsteförslaget av direktionen insändas till landskapsnämnden, som till yrket förordnar den lämpligaste bland de på förslag uppförda sökandena till en början på två provår, varefter denne, om han befinnes för yrket lämplig, av landskapsnämnden för-

ordnas till ordinarie innehavare av befattningen.

Har sökanden tidigare ordinariter bestritt motsvarande befattning, kan han efter landskapsnämndens prövning utan provtjänstgöring till befattningen ordinariter förordnas.

Extra lärare vid fast hemslöjdsskola antagas av landskapsnämnden på framställning av skolans direktion.

22 §.

Ordinarie lärare vid landskapet tillhörig och privat fast samt ambulatorisk hemslöjdsskola ävensom extra lärare äga uppbära den avlöning, som är eller framdeles varder bestämd för motsvarande befattningshavare vid hemslöjdsskolor med lika långt undervisningsår i det övriga riket.

I övrigt gäller beträffande de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma ordinarie lärare vid landskapet tillhörig fast hemslöjdsskola, vad om landskapets tjänstemän och befattningshavare tillkommande rättigheter och skyldigheter är särskilt stadgat.

23 §.

Ordinarie lärare vid privata läroanstalter för hemslöjd tillkommer V ur de till landskapsunderstöd beviljade medlen åders- och familjetillägg enligt samma grunder, som äro stadgade beträffande landskapets tjänster och befattningar.

24 §.

Under tiden mellan fast hemslöjdsskolas läroår och ambulatorisk hemslöjdsskolas verksamhetsperioder äro lärarna skyldiga att enligt landskaps

nämndens föreskrifter utöva instruktions- och kursverksamhet inom hemslöjdens område eller utföra andra uppdrag för hemslöjdens befrämjande.

25 §.

Ordinarie lärare vid fast hemslöjdsskola åtnjuta semesterledighet under två månader om året, julferien däri inberäknad samt vid ambulatorisk hemslöjdsskola under högst tre månader om året inberäknat julferien.

26 §.

Indragas landskapsunderstöden för privat fast samt ambulatorisk hemslöjdsskola, anses lärarna hava avgått från sina befattningar.

27 §.

Har privat läroanstalt för hemslöjd försäkrat sina lärare i enskild pensions- och försäkringsanstalt för erhållande av pension samt begravningshjälp och deltagar i erläggandet av lärarnas årliga försäkringsavgifter, tilldelas läroanstalten för ändamålet ur landskapsmedel i årligt bidrag hälften av varje försäkringsavgifts totalbelopp, dock ej utöver 2.000 mark för varje försäkrad om året.

Å landskapsnämnden ankommer att godkänna den pensions- och försäkringsanstalt, där sådan försäkring upptages.

28 §.

Ordinarie lärare vid landskapet tillhörig fast hemslöjdsskola kan på därom av landskapsnämnden hos statsrådet gjord framställning, bliva delaktig i civilstatens änke- och pupillkassa.

För av landskapsnämnden godkända resor i tjänsteärenden tillkommer ordinarie lärare vid fast hemslöjdsskola ersättning enligt de grunder, som äro gällande för landskapets tjänstemän och befattningshavare.

30 §.

Lärare vid fast hemslöjdsskola äro underkastade landskapsnämndens disciplinära befogenhet.

V Kap.

Elever.

31 §.

Elev intages till fast hemslöjdsskola av skolans direktion på förslag av föreståndaren.

32 §.

För vinnande av inträde såsom elev i fast hemslöjdsskola fordras av sökande:

att vara välfräjdad;

att hava fyllt minst sexton år;

att vara frisk och ej lida av smittsam sjukdom;

att hava genomgått högre folkskola samt att hava erhållit förmyndares eller målsmans samtycke, om sökanden är omyndig.

Anmälan om inträde skall vara av sökanden egenhändigt skriven och ställas till skolans direktion samt åtföljas av prästbevis, läkarintyg över frihet från smittsam sjukdom samt betyg över genomgången högre folkskola.

Med avseende å fordringarna för inträdessökande till kortvariga hemslöjdskurser gäller i tillämpliga delar vad ovan i 1 mom. är sagt.

33 §.

För att vinna inträde såsom ordinarie elev vid ambulatorisk hemslöjdsskola bör sökanden hava fyllt sexton år samt förete intyg däröver, att han genomgått högre folkskola och äger förmyndarens samtycke, om han är omyndig.

I undantagsfall må i skola enligt direktionens prövning såsom elever intagas i förhållande till sin ålder utvecklade sökande, som fyllt fjorton år, så ock sökande, som ej genomgått folkskola, därest de prövas kunna följa med undervisningen.

Förutom ordinarie elever må i ambulatorisk hemslöjdsskola, därest utrymmet sådant medgiver, såsom extra elever intagas under i föregående moment nämnda förutsättningar, jämväl personer, vilka önska erhålla undervisning i något särskilt slag av arbete.

34 §.

Elev vid fast och ambulatorisk hemslöjdsskola bör vid inträde i skolan erlägga elevavgift, vars belopp fastställles av landskapsnämnden på framställning av skolans direktioner.

Elev vid ovannämnda hemslöjdsskolor underlyder skolornas ordningsstadgar.

35 §.

Elev, som genomgått fullständig lärokurs vid någon avdelning i fast

hemslöjdsskola eller lärokurs vid ambulatorisk hemslöjdsskola, erhåller vid kursens avslutande avgångsbetyg enligt av landskapsnämnden fastställt formulär.

Extra elev och den som deltagit i kortvariga hemslöjdskurser, erhåller betyg enligt av landskapsnämnden fastställt formulär.

VI Kap.

Direktion.

36 §.

Fast hemslöjdsskolas verksamhet övervakas närmast av en direktion, till vilken skolans ägare eller, om densamma äges av landskapet, landskapsnämnden utser för tre år i sänder en ordinarie medlem samt ^{en} ersättare och på orten verkande hemslöjdsorganisation på anmodan av landskapsnämnden likaledes för tre år i sänder en ordinarie medlem och en ersättare. Såsom tredje medlem i direktionen ingår skolans föreståndare.

37 §.

Ambulatorisk hemslöjdsskolas verksamhet övervakas av direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör. Det lokala övervakningsorganet utgöres av en styrelse, till vilken skolans ägare utser två ordinarie medlemmar och två ersättare för ett år i sänder. Såsom tredje medlem i styrelsen ingår skolans föreståndare.

VII Kap.

Särskilda bestämmelser.

38 §.

Direktionen för hemslöjdsläroanstalt bör till landskapsnämnden å tid som denna äger bestämma, insända läroanstaltens förslag till inkomst- och utgiftsstat för följande år. Läroanstalt tillkommande landskapsunderstöd fastställles inom gränserna för landskapets inkomst- och utgiftsstat av landskapsnämnden, vilken på rekvisition utanordnar detta till läroanstaltens direktion i sådana rater, som av läroanstaltens utgifter förutsättas.

39 §.

För landskapet tillhörig fast hemslöjdsskola redovisas hos landskapsnämnden.

För privat fast hemslöjdsskola beviljat landskapsunderstöd utanordnas till skolans direktion samt för ambulatorisk hemslöjdsskola till direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör; och äro nämnda direktioner ansvariga för, att landskapsunderstöden användas till för skolorna bestämde ändamål. Över understödens användning böra direktionerna avgiva redovisning till landskapsnämnden.

Utvisar avgiven redovisning över landskapsunderstödens användning behållning, böra understödens inbesparade belopp inlevereras till landskapsnämnden.

40 §.

Hemslöjdsläroanstalt skall i enlighet med av landskapsnämnden meddelade anvisningar föra bok över användningen av landskapsunderstödet och öfver läroanstaltens övriga inkomster och utgifter samt årligen före utgången av januari månad till landskapsnämnden insända utdrag ur bokslutet,

utvisande jämväl landskapsunderstödet användning för de särskilda ändamålen, så ock förteckning över den undervisningsmateriel och de övriga inventarier, som under redovisningsåret med landskapsunderstöd anskaffats.

41 §.

Elevavgifterna och övriga inkomster vid privat fast samt ambulatorisk hemslöjdsskola användas till sådana utgifter, för vilkas bestridande landskapsunderstöd icke beviljats eller landskapsunderstödet icke förslår.

42 §.

Över undervisningsmateriel, arbetsredskap och maskiner ävensom den övriga egendom, som till privat fast hemslöjdsskola och ambulatorisk hemslöjdsskola med landskapsmedel anskaffats, skall föras noggrann förteckning. Sålunda anskaffad egendom tillfaller vid nämnda skolors indragning landskapet utan vederlag.

43 §.

Befinnes landskapsunderstöd åtnjutande privat läroanstalt för hemslöjd i anseende till dess ringa elevantal eller av annan orsak icke uppfylla sitt ändamål, äger landskapsnämnden besluta om landskapsunderstödet indragning och i vilken ordning indragningen bör ske.

Om indragning av landskapet tillhörig läroanstalt för hemslöjd fattas beslut jämväl av landskapsnämnden.

44 §.

Elevantalet vid fast hemslöjdsskola för män skall utgöra minst tio
och för kvinnor minst 12.

Har antalet elever vid nämnd läroanstalt tre år å rad å avdelning och årsklass i medeltal understigit: vid träarbetsskola sju, vid metallarbetskola fem och vid vävnads- eller sömnadsskola åtta, eller uppfyller icke skolan eljest sitt ändamål, avgöre landskapsnämnden, huruvida skolan eller, om den är av privat natur, densamma tilldelat landskapsunderstöd skall indragas.

- 45 §.

Antalet elever vid ambulatorisk hemslöjdsskola skall utgöra minst åtta.

Har elevantalet i ambulatorisk hemslöjdsskola tre år å rad å avdelning och årskurs i medeltal understigit: i träarbetsskola sju, i metallarbetsskola fem och i vävnads- eller sömnadsskola sju, eller uppfyller icke skolan eljest sitt ändamål, avgöre landskapsnämnden, huruvida skolan beviljat landskapsunderstöd skall indragas.

46 §.

Ambulatorisk hemslöjdsskola kan av kommun, lantmannasällskap och andra för hemslöjd intresserade sammanslutningar hos direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör, rekvireras minst tre månader före den tid de önska få skolan till sin ort; och är rekvirent skyldig att draga försorg därom, att skolan erhåller erforderliga arbetsrum samt skolans lärare jämte deras familjer bostäder.

47 §.

För såväl fast som ambulatorisk hemslöjdsskola skall av vederbörande

direktion uppgöres förslag till reglemente, som skall insändas till landskapsnämndens fastställelse. Dylikt reglemente skall innehålla närmare bestämmelser om läroanstaltens undervisningsprogram samt om direktionsstyrelses och lärarnas åligganden.

48 §.

Denna landskapslag träder omedelbart i kraft."

Mariehamn den 4 november 1942.

På landskapsnämndens vägnar:

Rikshandfär.

Wennerström